

Media kohtaa uskonnon

Johanna Sumiala-Seppänen: NOMADIT RIPPITUOLISSA Medioduid uskonnon moraalisen järjestyksen dynamiikka (post)modernin television ja kulttuurin kontekstissa.

Jyväskylän Studies in Communication 15. University of Jyväskylä 2001. 212 s.

Johanna Sumiala-Seppänen väitöskirja käsittelee kiinnostavalla tavalla kiinnostavaa aihetta: mitä uskonnolle tapahtuu mediassa? Työ lähtee pitkälle teoreettiselle retkelle uskonntososiologian, postmodernin, rituaalin ja draaman, psykokulttuurin, uskonnon kulttuurihistorian, mediateorian ja diskurssi-teorian kirjallisuuteen. Työssä on myös empiirinen osa, jossa tarkastellaan kristillistä talk show'ta "Rippituolia", jota esitettiin MTV:ssä yhdeksän osaa vuonna 1997.

Keskeinen teema on uskonnollisuuden murros institutionaalisesta uskonnollisuudesta yhä yksilöityneemmäksi psykouskonnollisuudeksi. Rippituoli-ohjelma on hybridi, jossa kohtaavat intiimi talk show, julkisvetoinen mediakulttuuri, psykokulttuuri, yksilöllistymisen ja ei-institutionaalinen uususkonnollisuus.

Ohjelman kautta avautuu näköala yhteiskunnan laajempiin ilmiöihin, ennen muuta yksilöllistymiseen. Uskonnon kautta tarkasteluna se merkitsee ennen muuta institutionaalisen uskonnollisuuden väistymistä. Tilalle astuu eräänlainen hyvänolon jumala, niin sanoakseni *god feelgood*, joka saa yksilön tuntemaan olonsa paremmaksi.

Tämä muutos näkyy esimerkiksi Sumialan empirian kohteen, ripin luonteen muutoksessa. Kun synti merkitsee kristinuskossa ennen muuta eroa jumalasta ja toisista ihmisistä, niin rippi on synninpäästöllään perinteisesti palauttanut ihmisen jumalan ja muun maailman yhteyteen. Tunnustuksellinen televisiorippi puolestaan keskittyy ihmisen minään ja sen terapeuttiin tuottamiseen.

Aiheesta avautuu laajoja näkökulmia eri suuntiin ja kirjoittaja pyrkii rohkeasti löytämään median ja yhteiskunnan ilmiöiden risteyskohtia. Välillä tosin näkökulmat tuntuvat vähän liiankin laajoilta. Kirjoittajan oma ääni tahtoo hukkaa teoriavyörytyksen alle ja teksti puuroutuu käsitteisiinsä.

Käsitteiden käyttö olisikin ehkä voinut olla hiukan säästeliäämpää, täsmällisempää ja myös kriittisempää. Ennen muuta, miten ilmaisuvoimainen ja erotteleva postmodernin käsite on? "Postmodernit" uskonnolliset yhteisöt voisi myös tulkita modernin sisäisiksi ilmiöiksi. Mitä rituaalin käsitteellä lopulta tarkoitetaan? Mitä lisäarvoa mediadiskurssin ja myytin käsitteet tuovat analyysiin? Ja mistä kulttuuriset funktiot, valta, hierarkiat ja ideologia sukeltavat esiin viime tipassa?

Käsitteiden viljelyä voi puolustaa "ajatuskokeena" tai "spekulatiivisena tieteenfilosofisluonteisena irtiottona", mutta lukijalle jää kieltämättä tunne siitä, että kirjoittajan työprosessi on jäänyt hiekan kesken ja kokonaisuudesta olisi voinut hioa hiukan jäsentyneemmän.

Työn ongelmat selittynevät kuitenkin osaksi väitöskirjojen tavallisella ongelmalla: todistustaakka lukeneisuudesta painaa kirjoittajaa. Kaikkiaan kirja toimii erinomaisesti erilaisten näkökulmien esittelijänä ja aiheeseen liittyvien jatkoideoiden antajana.

ANU KANTOLA

Paljon puhetta perhesarjoista

Iris Ruoho UTILITY DRAMA Making of and Talking about the Serial Drama in Finland.

Tampere University Press 2001. 342 s.

Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen yliassistentti Iris Ruoho käsittelee väitöskirjassaan suhteellisen vähän tutkittua aluetta, ni-

mittäin suomalaista perhesarjaa. Ruoho lähestyy aihettaan kolmesta erilaisesta näkökulmasta. Tarjottelun kohteena ovat ohjelmat itse, ohjelmia koskeva journalistinen tv-kritiikki sekä tekijyys. Näitä tutkimuskenttiä tekijä pyrkii avaamaan kolmen keskeisen tutkimuskysymyksen avulla. Ruoho analysoi väitöskirjassaan, millaista televisioestetiikkaa suomalainen sarjadraamatuotanto rakentaa julkisen palvelun television kontekstissa, millä tavoin sarjadraaman ja erityisesti perhesarjan "realismi" näyttäytyy journalistisessa televisio-kritiikissä ja kuinka tekijät eli käsikirjoittajat, ohjaajat ja tuottajat ymmärtävät roolinsa muutuvan tuotantokulttuurin rattaissa?

Ruohon rakentama tutkimusasetelma on haasteellinen ja monialainen. Sen avulla on mahdollista käsitellä suomalaista perhesarjaa ja käyttödraamaa kulttuurisena ilmiönä, joka muodostuu paitsi ohjelmista eli kulttuurituotteista itsestään myös siitä mediakulttuurisesta, -poliittisesta ja -historiallisesta tilanteesta, jossa ne esitetään. Moniin suuntiin haaran tutkimusasetelman vaarana on hajanaisuus jairstaleisuus. Välillä lukija joutuukin kysymään, miten kaikki osaset asettuvat tarinan kokonaisuuteen.

Ruoho lähtee kartoittamaan perhesarjojen olemusta mediahistorian näkökulmasta. Keskiössä on erityisesti Ylen TV2:n ohjelmatuotanto. Mediahistoriallisella tarkastelunäkökulmalla Ruoho tulee samalla paikanneeksi suomalaisen mediatutkimuksen aukkoa. Tähän asti historiallisen tutkimuksen painopisteet ovat olleet lähinnä mediainstituutioissa ohjelmatuotannon ja ennen kaikkea ohjelmien jäädessä sivurooliin.

Ruoho ei kuitenkaan tyydy ainoastaan deskriptiivisesti kuvailemaan suomalaisten perhesarjojen vaihteita, vaan pureutuu aineistoonsa yhdistämällä genre- että gender-tutkimuksen näkökulmia. Tekijän keskeisenä argumenttina on, että suomalaisissa (etenkin 90-luvun) perhesarjoissa keskeinen lajityyppillinen ominaisuus on perheharmonian ylläpitäminen. Ruohon mukaan suomalaisessa perhesarjassa harmonia rikkoutuu

